

ÖVERSIKTER OCH GRANSKNINGAR

Majgreve och majsångare i ny belysning

Av Mats Hellspång

Gullan Gerward: Majgrevefesten. En kulturhistorisk analys. Diss. Lund. Deutsche Zusammenfassung. Carlssons. Stockholm 1996. 244 s., ill.

För den som intresserar sig för bondesamhällets kalenderbundna fester och riter och söker doktorsavhandlingar om dem är det numera glest mellan begivenheterna. På detta område, en gång ett av etnologins verkliga kärnområden, bedrivs i dag påfallande litet forskning på högre nivå. Många har kanske bibringats uppfattningen att det mesta som kan sägas om de klassiska årsfesterna redan är sagt och att det som återstår för dagens etnologer är att vid behov plocka ur skafferiet och förse radio, TV och tidningar med årlig information om semlornas, valborgseldarnas eller luciasedens historia. Denna bild av årsnederna som ett stelnat panoptikon av data insamlade i sent 1800-tal och tidigt 1900-tal vederläggs effektivt i en ny avhandling från Lund, Gullan Gerwards *Majgrevefesten*. För vad hon gör i denna studie är att ställa många begrepp på huvudet och kasta nytt ljus över vårens folkliga fester i Sydsverige. Ingen författare av mer populärvetenskapliga översikter av årsfestsederna i Sverige kommer att kunna undvara denna avhandling.¹

Gullan Gerward tar sin utgångspunkt i en scen vid Kulturen i Lund, där museets grundare Georg Karlin 1893 lät arrangera en majfest av traditionellt

slag. Enligt referat i dagspressen fick lundaborna uppleva hur drängar "sjöng maj i by", anförda av en utsedd talesman. Skaran uppvaktade med musik olika borgargårdar på Kulturen, där man togs emot och avtackades med mat och dryck. Samtidigt uppträdde vid den närbelägna majstången en objuden gäst i långt vitt hår och vita kläder, som förde sig utmanande. Det var vintern eller "vintergreven", som i ett envig blev besegrad av "majgreven", vilken därefter hyllades av byborna och bekransades och fick privilegiet att bland de närvarande vackra flickorna välja en "majgrevinna". Därefter började en fest som just "majgreven" bestod som tack för att han utkorats. Man drack och lekte lekar, bland andra "slå katten ur tunnan", och festen avslutades med en långdans genom trädgården.

I denna museikonstruktion från sekelskiftet sammanfattas element från olika tider och sociala miljöer. Men Gullan Gerwards uppfattning är att alla dessa till synes olika seder ändå hör ihop i ett invecklat sedkomplex, ett sedkomplex där det under seklernas gång skett ständiga förskjutningar, inte minst beroende på nya religiösa förhållanden och kyrkans och myndigheternas ambitioner att reglera och betygsätta folkkulturen. Det är hela detta lapptäckte av sydsvenska vårseder som behandlas i Gerwards avhandling, trots att titeln ger sken av att den har en mer begränsad inriktning.

¹ Denna recension är en förkortad version av författarens opposition på Gullan Gerwards avhandling vid disputationen i Lund den 30 maj 1996.

Avhandlingens innehåll

Avhandlingen inleds med en utförlig och intressant översikt av den tidigare forskningen på maj-

festens område. Det hör till Gerwards stora förtjänster att hon frimodigt ställer sina resultat i jämförelse med den tidigare forskningens och inte drar sig för att polemisera med en tidigare generations sedforskare. För Wilhelm Mannhardt var majgrefefesten en rest av förkristen växtlighetskult och av en gammal dyrkan av det besjälade trädet. Liknande tankegångar hävdades av Nils Edvard Hammarstedt och Martin P:son Nilsson. Den senare framförde också åsikten att majgrefefesten var ett alltigenom profant arv från en tid när en stads vapenföra manskap skulle mönstras på våren. Till stöd för detta pekade han på sådana inslag som majgrevens rituella inridning och på skjuttävlingar, t.ex. de medeltida städernas papegojskjutningar.

Naturligt nog har den sydsvenska majfesten intresserat många lundaforskare. Tobias Norlind fäste uppmärksamheten på skolgossarnas, djäkarnas, sänger som sjöngs vid deras sockengång, d.v.s. vid tiggarruppvaktningar i stad och på landsbygd. Han menade att dessa sänger sedan övertagits av allmogeyngdomen på landet vid deras tiggarruppvaktningar i byarna. von Sydow publicerade redan 1929 sin undersökning "Majgren, majråd och majstång" och under hans överinseende påbörjade Mai Fossenius sin doktorsavhandling, som sedan lades fram under Sigfrid Svenssons professorstid i Lund. Svensson har själv behandlat majfesten i många sammanhang, uppvuxen som han var i en trakt i sydöstra Skåne, där kransagillet och den långa dansen varit levande folksed under 1800-talet. Han tolkade gärna majsederna som utslag av allmänmännsliga behov i bondesamhället, av att samla medel till en fest eller av att utvälja en livspartner.

Den rituella striden mellan "vintergreven" och "majgreven" har behandlats av Hans Moser i Tyskland och i Sverige av John Granlund. I Sverige är som bekant beskrivningen av denna strid hos Olaus Magnus unik och utan motsvarigheter. Granlund har också behandlat en annan sed med beröringspunkter till majfesten, nämligen förekomsten av en pingstbrud, som fördes runt för att samla in gåvor till ett gille.

Det finns alltså en rik litteratur om majfesten. Men Gullan Gerward menar att den varit påfallande inriktad mot enstaka element i festen och inte sett sambanden mellan de olika festdragen eller mellan festerna. Man har ensidigt sett festen som profan och därför inte uppmärksammat det religiösa klimatets betydelse. Alltför litet intresse har ägnats åt publiken och festen som social helhet. Gerwards målsättning har varit att ge en ny bild av majfesten genom att undvika denna ensidiga fokusering.

Geografiskt avgränsar hon sin studie till Danmark och de tidigare danska landskapen Skåne, Halland, Blekinge, Bohuslän och Gotland och till hertigdömena Schleswig och Holstein. Hon gör dessutom enstaka utflykter till platser utanför detta område, främst till Stockholm under unionstiden och tiden närmast därefter.

Avhandlingens andra kapitel heter *Andligt klimat och social struktur*. Det är kort (19 s.) och ger ett slags socialhistorisk resumé av sju olika sociala skikt till vilka författaren senare återkommer upprepade gånger: adel, köpmän, hantverkare, studenter, djäknar, bönder och tjänstefolk. Det är inget alldeles livsviktigt kapitel, men Gerward har uppenbarligen ansett att informationen behövs för att fortsättningen skall kunna förstås till fullo. Det kan dock inte hjälpas att kapitlet har karaktär av transportsträcka. Dock blir läsaren nu om inte förr uppmärksam på en av avhandlingens viktiga förtjänster: den behandlar inte majfesten som en bondesed i första hand utan som en fest som under vissa epoker var en angelägenhet för *alla* sociala skikt i det gamla ståndssamhället.

Först med det tredje kapitlet, *Tidpunkt*, börjar Gerwards empiriska undersökning. Hennes målsättning här är att tidfästa majfesten och sökarljuset sveper över hela våren, från senvinterns fastlagsdagar till Gregorius, påsken, Valborg och första maj, pingsthelgen, Kristi Lekamens dag och midsommaren. Vad Gerward söker visa är att festerna vid alla dessa tidpunkter i mångt och mycket hängde ihop. Ursprungligen rör det sig om fastlagsleder. Under den katolska medeltiden omfattade kyrkoåret flera fasteperioder, varför man även måste räkna med flera *fastlagsperioder*. I senmedeltidens städer spelade fastlagsfirandet stor roll bland köpmän och hantverkare. Även på landsbygden firades fastlagen med lekar och upptåg. När fastlagslekarna efter reformationen kom att bekämpas av den protestantiska kyrkan, som avskaffat fastan, sökte samhällets underskikt sig till andra tidpunkter på våren för att få fortsätta sina uppvaktnings- och utklädselseder.

Första maj var under medeltiden en kyrklig helgdag, närmare bestämt en *apostladag*, tillägnad apostlarna Filip och Jakob den yngre. Den hade hög festedignitet och föregicks av en fasta. Men under senmedeltiden avskaffades denna majdagens höga status. I stället blev första maj sista dagen före en föreskriven fasta, som föregick firandet av korsmässodagen den tredje maj. Alltså, menar Gerward, kom majdagen att uppfattas just som ett slags fastlag med plats för gyckel och upptåg. Därmed var dörren öppnad för möjligheten att till majdagen föra över fastlagslekar från senvinterns

fastlagsfirande. Såväl hantverkarnas som djäknarnas fastlagsfirande försköts mot majdagen.

Så är jag framme vid avhandlingens fjärde kapitel, kallat *Aktörer*. Här behandlas majgreven, majgrevinnan, utstyrseln, följet och publiken.

Att bli utsedd till majgreve var hedrande och ärofyllt men ändå inte eftertraktansvärt – man måste nämligen bekosta festligheterna, i varje fall under tidigare sekler. Alltså utsågs huvudsakligen rika och respektabla borgare. Böndernas majgrevar valdes av kvinnorna under kransgillet. Men framme i 1800-talet, när majgrevsedan bara levde kvar dels bland djäknar, dels bland landsbygdens tjänstefolk, var det inte längre förmögna och respekterade personer som valdes. I stället levde sedan kvar som tiggerised. Inte heller nu var majgrevesysslan eftertraktad, men nu av andra skäl än under 1500-talet.

Från slutet av 1500-talet tycks man ha utsett en kvinnlig moatje till majgreven. Redan under 1600-talet var dessa majgrevinnor ofta påfallande unga. Författaren tolkar detta som att man, om majgrevinnan var mycket ung, skulle slippa det rättsliga efterspel, som hotade i bakgrunden av ett majgreveupptåg. När majgrevegillen förbjöds i Lunds stift övergick man på många håll till att i stället välja majbrudar, pingstbrudar eller midsommarbrudar. Vid mitten av 1800-talet hade dock majfesten på många platser förvandlats till ett upptåg för barn, som fann ett nöje i att klä ut sig till brudpar och gå runt och tiggja.

Senmedeltidens majgrevar i stadsmiljö bar en stor krans som hederstecken. Författarinnan menar att klädseln i övrigt i många detaljer efterbildade adelns eller överhetspersoners dräktskick, t.ex. broderade silkesband om livet, plymer i hatten eller stora bandrosetter på ryggen. Vi får i avhandlingen många detaljerade beskrivningar av såväl majgrevens som majgrevinnans utstyrsel, som naturligtvis skiftade efter olika sociala miljöer och olika tider.

Skådespelets huvudpersoner ledsagades av ett ansevärt följe. I senmedeltidens och vasatidens stadsmiljö drog man gärna iväg ut ur staden för att välja en majgreve och sedan återvända med honom till staden. Så organiserade sig följet i Stockholm i Solna skog och i Malmö på Kirsebergsbackarna. Köpmannagillenas och hantverkarslagens medlemmar var skyldiga att delta i majgreveföljet. Offentliga arrangemang var stora publikattraktioner under senmedeltiden. Vid denna tid ägde tydligen såväl tagen som festerna efteråt rum utomhus och i offentlighetens ljus. Senare drog sig gillesmedlemmarna tillbaka till värdshus och gilleslokaler.

Avhandlingens femte kapitel, *Scen och handling*,

är det längsta och viktigaste. Här går Gerward igenom varje social grupps majfirande i tur och ordning, i samtliga fall med anläggande av ett historiskt perspektiv. Hon börjar med hovet. Det finns ett berömt exempel på att majgreveinstitutionen var väl bekant även för vasatidens kungar. Efter ett möte 1526 med bönderna vid Uppsala högar hade Gustav Vasa på hemvägen sällskap med Johannes Magnus, Sveriges siste ärkebiskop, som han snart skulle driva i landsflykt. Han fick då infallet att utse Johannes till majgreve och ärkebiskopen svarade på vad som kanske var en förtäckt skymf med att ordna en fest, under vilken han skall ha utmanat kungen genom att föreslå en skål med de självmedvetna orden "vår Nåd dricker eder Nåd ett gott år till".

Viktigare är dock köpmannagillenas majfester. Under 1400-talets slut och större delen av 1500-talet valde dessa gillen en majgreve. Redan vid fastlagen firade man vårens ankomst, t.ex. med skådespel som illustrerade striden mellan vintern och sommaren. Dessa kunde också arrangeras på majdagen. Olaus Magnus, bror till den nyss nämnde Johannes, har givit en beskrivning av en sådan rituell strid, ganska enastående för svenska förhållanden men med många motsvarigheter utomlands. Till köpmannagillenas majfest hörde också papegojskjutningen, också den väl känd på den europeiska kontinenten men därtill belagd i flera svenska städer från medeltidens slut.

Gerward går på motsvarande sätt igenom även hantverkarnas, djäknarnas och tjänstefolkets majfirande. Just framhållandet av djäknarnas roll är en av avhandlingens poänger. Gerward ansluter sig till Tobias Norlinds uppfattning, att majsjungandet på den skånska landsbygden hämtat sin inspiration ur djäknarnas sjungande under deras sockengång. De uppträdde med fastlagsspel redan i senmedeltidens städer. Under 1700-talet var det bara djäkarna och vissa landsbygdsgrupper som förvaltade majgreveinstitutionen. Djäkarna gjorde det som en metod att samla in medel till sin skolgång. Djäknarnas majgreve skulle inte som de medeltida gillenas majgreve bekosta kalaset, hans uppgift var snarast att leda tiggeriet.

I en avslutande syntes sammanfattar Gerward resultatet av sin undersökning. Majgrevefesten har sitt ursprung i fester av fastlagskaraktär, antingen ursprungligen arrangerade i fastlagen på senvintern och senare överflyttade till första maj eller andra tidpunkter senare på våren eller också uppkomna kring första maj. Även majdagen hade tidvis fastlagsstatus såsom sista dagen före fastan före kormässan. Festerna hörde hemma i relativt slutna korporationer. Flera av dessa omformades i

samband med reformationen: de upplöstes eller förändrades i profan riktning. Deras sällskapliga funktioner försvagades med tiden. I varje fall köpmännen behövde så småningom inte majgrevefesten för att hävda sin särställning och sammanhållning. Deras majfirande upphörde redan på 1500-talet.

Gullan Gerward anser att tidigare forskning underkommunicerat majfestens religiösa förankring i det katolska medeltidssamhället. Gilleslages skådespel var illustrationer till det religiösa budskapet. För den katolska senmedeltiden var fastlagens burleska upptåg och den stränga fastan två sidor av samma mynt. Hon vänder sig mot Martin P:son Nilssons tolkning av majfesten som ett minne av en vapenmönstring. Majdagens fester var av samma slag som fastlagens. Som jag nämnde anser hon sig kunna instämma i Tobias Norlinds tanke att tjänstefolkets majvisa övertagits från de sjungande djäknarna. Detta styrks av att allmogens majfest geografiskt sett varit särskilt vanlig i trakten av skolstäderna, vilket Gerward visar på en karta. Hon hävdar dessutom att djäknarnas roll som kulturförmedlare i bondesamhället är underskattad i forskningen.

Samtidigt ser hon drängarnas majvisa som en parodi på den religiösa ursprungsformen. I polemik mot John Granlund hävdar hon att Olaus Magnus ingalunda förväxlat majdagen och fastlagen, när han förlade vintergrevens och sommar-grevens strid till majdagen. Inte heller Granlunds tolkning av pingstbruden som ett resultat av medeltida brudmystik vill hon godkänna. Pingstbruden är en utlöpare av majgreveseden. Variationerna i majgrevefesten eller majfesten förklarar hon med att arrangörernas strategier ständigt måste förändras för att seden skulle kunna föras vidare under trycket från en ogillande och reglerande överhet. Överheten var särskilt fördömande mot tjänstefolkets tolkningar av seden, vilket ledde till särskilt stora variationer just när det gäller denna grupps majfirande.

Medan den tidigare forskningen rätt mycket koncentrerat sig på enstaka element i majfesterna har Gullan Gerward strävat efter översikt i tid och social miljö: hon granskar förändringarna i seden hos alla de samhällsskikt som tidvis burit upp den. Det som då framträder är dels att majgrevefesten vandrat från det ena samhällsskiktet till det andra, från hovet och stadsborgarna till så småningom djäknar och böndernas tjänstefolk, dels att de olika värfesterna hänger samman och har flera drag med ett gemensamt ursprung. I mycket var vårens olika fester egentligen utlöpare av samma fest, ursprungligen en fastlagsfest.

Men till bilden hör också att festaktiviteterna hos de lägre samhällsskikten utformades på ett tvetydigt sätt. Gerward spårar en form av social kritik i majgrevefesten, ett medvetet parodierande av adelns levnadssätt och beteenden, ett förlöjligande av överheten. Publiken skulle roas med ett burleskt överspel. Gerward hävdar att majfesterna varit särskilt frekventa i trakter med många storgods och att de där varit en ventil för social kritik som annars inte kunde komma till uttryck.

Några värdeomdömen och kritiska kommentarer

Det är inget tvivel om att Gullan Gerwards studie av majgrevefesten är ett imponerande arbete. Författarens beläsenhet är beundransvärd; litteraturförteckningen omfattar mer än 20 trycksidor. Till stor del bygger studien på arkivaliskt material. Det måste ligga ett oerhört tidsödande arbete bakom uppsårandet av de arkivaliska beläggen, inte minst eftersom en stor del av dem finns i danska arkiv och bibliotek. Materialet är dessutom ofta av ett slag som de flesta av dagens etnologer inte brukar ha kompetens nog att kunna utnyttja: senmedeltida kalendarier, diplomatier, lagtexter och skråordningar. Redovisningen av belägg i texten sker med största noggrannhet. Författaren redovisar 712 fotnoter i löpande numrering. Därtill kommer ett stort antal källhänvisningar inne i texten, kanske omkring 1000 stycken. De otryckta källor som avhandlingen bygger på redovisas i källförteckningen med större utförlighet än vad som annars är brukligt idag i etnologiska avhandlingar. Kanske kunde dock det danska arkivmaterialet ha presenterats litet tydligare.

Över huvud taget är avhandlingens akribi utan egentliga brister. Att den franske sociologen Lévy-Bruhl råkat bli engelsman och att en hänvisning till A. A. von Stiernmans samlingar av kungliga förordningar från 1600- och 1700-talet leder litet vilse är allt av småfel som jag kunnat finna trots två gångers mycket uppmärksam läsning av boken.

Avhandlingens disposition är klar och tydlig men samtidigt litet mekanisk. Som nämnts går författaren igenom andligt klimat, tidpunkt, aktörer, scen och handling i tur och ordning och varje sådant tema behandlas för vart socialt skikt i tur och ordning. Det kan inte hjälpas att läsningen ibland kan kännas litet monotont med denna strängt systematiska uppläggning och att det ibland kan bli en del omtuggningar och repris. Men logiken är oklanderlig och det är inte säkert att avhandlingen skulle ha vunnit på en friare uppläggning.

Att Gullan Gerward kunnat presentera en ny bild av majgrevefesten och andra dansk-skånska värfester beror ju på det stora grepp hon tagit på

ämnet: att dels behandla alla samhällsskiktets festfirande under en lång tidsperiod, från 1400-talet till 1800-talet, och att dels se på sambanden mellan de olika värfesterna. Detta stora och ambitiösa grepp har varit lyckosamt. Det är i detta sammanhang inte underligt att en rad nya frågor föds av avhandlingens resultat, vilka författaren i denna undersökning inte haft tid och ork att besvara eller närmare följa upp. Och det bör ju vara ett kriterium på god forskning: att nya intressanta frågor föds.

Jag tänker t.ex. på kyrkans energiska förbudskamp mot majgrevefesten under århundradena. Den har ju spelat en stor roll för sedens ständiga förändringar, t.ex. av dess förflyttning från en kalendarisk tidpunkt till en annan. Men vad berodde denna fiendskap mot festsederna på? Varför förbjöds fastlagslekarna och upptågen redan på 1400-talet? Varför förbjöds ungdomslagets majfirande under 1600- och 1700-talet? Kanske kunde avhandlingen ha innehållit ett avsnitt där just myndigheternas handlande och motiven till förbuden diskuterades? Detta är ett så pass dominerande drag i avhandlingen och det penetreras aldrig ordentligt.

Ett annat resultat av undersökningen är påvisandet av hur floran av sydsvenska och danska vårseder har ett genetiskt släktskap. Frågan blir då varför just vissa element i firandet levde vidare i vissa skikt och inte hos andra. Det förefaller mig slående att just hos böndernas tjänstefolk utvidgades majfesten till att omfatta ovanligt många mer eller mindre fristående inslag. Ingenstans finner man en så rik uppsättning vårseder som hos dem. Jag föreställer mig att en diskussion kring de olika sedernas utformning hos olika skikt i ett jämförande perspektiv hade varit av värde. Man anar att stads- och gilleskulturens seder var relativt fast utformade, medan landsbygdens drängar och pigor hade stor frihet att förändra sina seder till lokala variationer, som kunde skilja sig från by till by, delvis då som en följd av den "myndighetsförföljelse" som nyss nämndes.

Gerward talar genomgående om "tjänstefolkets" majfirande. Frågan är om inte detta ibland är en missvisande etikett. Det majfirande det rör sig om bars upp av ungdomen i byarna, av vilka de flesta just tjänade dräng eller piga, men ofta på föräldrarnas gårdar. Jag misstänker att bönderna knappast helhjärtat intresserat sig för majfirandet om inte deras egna barn varit en drivande kraft bakom festligheterna och tiggeriuppvaktningarna. Det är ju just när tjänstefolket verkligen blir en socialt klart avgränsad grupp på landsbygden, nämligen vid mitten av 1800-talet, som majgrevefesten försvinner. Då, men inte förr, tappas bondebefolkningen i gemen intresset för det hela.

"Tjänstefolkets" majfirande borde kanske hellre kallas "ungdomslagets" majfirande. I varje fall borde problemet och dess konsekvenser för framställningen ha diskuterats. Svårigheterna att dra en gräns mellan tjänstefolk och bondbarn ökar väl också på grund av det dansk-skånska språkbruket, där orden "dräng" och "piga" har dubbel betydelse.

Majgrevesedens funktion

Som jag nämnt tidigare spårar Gullan Gerward en social kritik i majgrevefesten. Det är den danska och skånska lantadeln som parodieras i majgreveupptågen. Gerward vågar sig över huvud taget ofta på att uttala sig om festsedernas funktion i samhället. Jag menar nog att hon därvid ofta hamnar litet på hal is. Låt mig ta några exempel.

Å propos djäknarnas kransgille i Kolding på Jylland under början av 1600-talet skriver Gerward: "När hövitsmannen på Koldinghus, Caspar Marchdaner, förbjöd djäknarnas kransgille år 1609, motiverade han det med, att kransgillet förorsakade borgarna onödiga utgifter. Men djäknarnas upptåg kunde också uppfattas som en nidbild av ett våldgästande adelsfölje, och det var enligt min mening den egentliga anledningen till att den adlige herr Marchdaner förbjöd djäknarnas kransgille" (s. 132).

Det är alltid riskfyllt att uttala sig om vad som är en handling *egentliga* syfte. I detta fall tvivlar jag på att vare sig Gerward vet eller herr Marchdaner visste vilket detta egentliga syfte var. Varför skulle herr Marchdaner associera från djäknarnas kransgille till våldgästande adelsmän? Är det inte en skrivbordsassociation från 1900-talet? Och varför skulle en sådan högst eventuell association förmå honom till ingripande? Jag skulle tro att 1600-talets adelsmän inte var särskilt oroliga för vilket intryck deras livsföring kunde göra på folk i gemen.

Över huvud taget har Gerward en benägenhet att tolka handlingar litet entydigt och bestämt, gärna åt det cyniska och materialistiska hållet. När stadshantverkarna på majfesten delade ut allmosor gjorde de det "för att markera sin egen sociala position". Var det bara därför? Hur vet man det? När en dansk rektor försvarade majgrevefesten menar Gerward att det berodde på att "det stora följet riktade allmänhetens uppmärksamhet mot skolan och demonstrerade hans egen maktposition" (s. 140). Men berodde det inte snarare på att majfesten gav hans elever bidrag till skolgången? Eller kanske fick skolan bidrag, kanske t.o.m. rektorn själv? Det är väl starkare skäl att åberopa än försvaret av den egna maktpositionen?

Det fanns naturligtvis alltid en markering av den

egna positionen, ett inslag av självgodhet om vi så vill, i allehanda offentliga utspel och uppträden, det skall inte förnekas. Men det fanns samtidigt säkert en rad andra skäl till handlingarna och kanske många som vägde tyngre. Diskussionen om majgrevefestens funktion blir i mina ögon ofta alltför förenklad och konspiratorisk i Gullan Gerwards framställning.

Gerward driver som nämnts tesen att majgreveseden kan läsas som en parodi på adelns uppträdande och utklädsel. Ordet "parodi" används flitigt i avhandlingen. Enligt min mening är också denna tankegång diskutabel.

Författaren berättar om kransgillet vid Delperröds gård på Österlen i Skåne, hur ungdomen från Fågelfofta kom till gården medförande brännvin, punch och vin som förtärdes på borggården. "Tjänstefolkets samling med traktering var en parodi på adelns konfektbröllop, en bröllopsfest där gästerna serverades stående" (s. 165). Ordet "parodi" måste kunna utläsas som "medvetet förlöjligande". Konfektbröllop var en form av enklare bröllopsfest som spreds bland landsbygdens fattigadel under första hälften av 1800-talet. Meningen var att man i stället för dyrbara middagar med sittande gäster skulle hjuda på frukt och konfekt på ett friare sätt. Men varför skulle Fågelfoftaungdomen parodiera dessa konfektbröllop? Ofta uppvaktade ungdomslagets majgreve på traktens herrgård och fick traktering som tack. Varför skulle man parodiera dem som man skulle uppvakta och beveka? Jag tycker tanken är minst sagt långsökt.

Gullan Gerward skriver om köpmannagillenas majgreves intåg i de senmedeltida städerna: "För åskådarna blev skådespelet med det stora antalet beväpnade köpmän till häst och och en majgreve prydd med blomsterkrans, en parodi på adelns pompösa framträdanden. Köpmännens syfte var inte att efterlikna ett herremansfölje utan att ge en komisk vrångbild av adelns beteende" (s. 121). När köpmännens välstånd och självständighet ökade efter reformationen påstår hon att de inte längre hade "behov av att parodiera adelsmännens flådfulla beteende".

När de torneringar som tidigare varit ett förekommande inslag i majfesten under 1600-talet försvann ur bilden tolkar författaren det som en följd av duellplakatets införande på 1660-talet, "ef-

tersom det inte längre kunde tolkas som en parodi på adelns torneringar". Men duellplakatet var inte riktat mot torneringar utan mot de dueller med livsfarliga vapen som följde på ärekränkningar i aristokratiska kretsar. De mindre farliga torneringarna kunde gott leva vidare.

Vad jag vänder mig mot här är bilden av handlingar som medvetna parodier, övertänkta förlöjliganden. Jag tror inte på den bilden. Man bör i stället ta fasta på vad som ligger i begreppet "majgreve". Han skulle verkligen vara en "greve", en förnäm person. Naturligtvis skulle han då kläs som en greve, därav alla likheter i klädedräkten som Gerward förtjänstfullt redovisar. Han skulle komma ridande med ett grant följe i släptåg. Men rör det sig om en parodi? I mina ögon snarare om en parafra, en anspelning på, ett utbroderande av och en lek med "greverollen". Jag tvivlar på att åskådarna skrattade för att de fann traktens herrskap dräpligt parodierade. Det roliga låg i att en dräng och en piga i byn uppträdde i lånta fjädrar, utspökade som herrskap, stoltserande som "kung för en dag" eller "drottning för en dag".

*

När det gäller tolkningen av majfestens funktion har jag en annan uppfattning än Gullan Gerward. Men i sin helhet är jag imponerad av hennes avhandling. Det är en modig undersökning hon har gjort. När man ger sig i kast med en studie på ett område där mycken forskning tidigare gjorts och dessutom av flera av landets på den tiden skickligaste etnologer och folklorister måste man ha mycket på fötterna innan man lägger fram sina egna resultat. Man måste vara inläst i hela den omfattande forskningen och man måste självständigt kunna ta ställning till den och ställa sitt eget material och sina egna perspektiv mot den för att mejsla fram en ny bild av det förflutna. Detta har Gullan Gerward lyckats med. Den undersökning hon gjort är ingalunda någon försiktigt deskriptiv studie utan en undersökning där författaren sökt finna nya förklaringar och sammanhang på tvärs mot tidigare forskning. Det rör sig om en av de bästa sedavhandlingar som skrivits på flera decennier i svensk etnologi.